

ПІДПОЛКОВНИК АРМІЇ УНР, СОТНИК СС "ГАЛИЧИНА", ПОЛКОВНИК УПА ІВАН РЕМБОЛОВИЧ

З використанням маловивченого історичного матеріалу зроблено спробу дослідити життя уродженця Чернігівщини, учасника перших національно-визвольних змагань, підполковника армії УНР, сотника СС "Галичина", полковника УПА Івана Ремболовича.

Ключові слова: полковник, сотник, похід, Україна.

Іван Семенович Ремболович – військовий діяч, підполковник Армії УНР, творець Вільного козацтва, учасник Зимового походу, старшина дивізії «Галичина», полковник УПА. Ці сухі енциклопедичні рядки не можуть передати тої енергії, тої жертвовності, що клекотіла у серці уродженця Чернігово-Сіверщини Івана Ремболовича.

Увага дослідників обійшла стороною цю непересічну особистість. Окремі згадки про нього є тільки в «Енциклопедії українознавства» (1), невеличких розвідках. І це при тому, що він брав активну участь у національно-визвольній боротьбі, був учасником Першого та Другого зимових походів армії УНР. Проте останнім часом все-таки його ім'я поволі повертається Україні. Так, першим більш-менш значимим дослідженням стала публікація Володимира Малкоша у «Вістях комбатанта», які видає Братство колишніх воїнів дивізії «Галичина». По тому його ініціативу підхопили історики Роман Коваль та Ярослав Тинченко. На його батьківщині – Чернігівщині – героя ніяк не пошановано, єдине дослідження про нього з'явилося на сторінках газети «Сіверщина».

І це при тому, що Іван Ремболович, окрім того, що був вояком, виступив навіть у ролі історика. Зокрема, він автор праці «1918 рік на Чернігівщині», що опублікована у збірнику «За державність», спогадів «Рейд 1921 року». Тож пропонуємо вашій увазі дослідження про Івана Ремболовича – вояка-патріота.

Народився майбутній герой у 1897 р. у м. Городні Чернігівської губернії, походив з родини священиків. Скоріш за все, саме його батько перебував у 1876 році на посаді псаломщика у Звеничево-Голубицькій парафії Городнянського повіту (2). До речі, в деяких працях прізвище Івана Ремболовича пишуть через «а» – Ремболович. Ми ж вважаємо, що написання Ремболович правильніше, бо саме таке прізвище носять його родичі на Городнянщині.

Майбутній полковник закінчив Віленське військове училище, у 1915 році у зв'язку із загрозою захоплення Вільно німецькими військами училище було евакуйоване до Полтави. Учасник Першої світової війни, у 1917 році – помічник дивізійного інженера 5-ої піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії – штабс-капітан (3).

Учасник українізації частин російської армії, за що був заарештований. Перебу-

© Ясенчук Олександр Анатолійович – голова Чернігівської обласної організації Українська студентська спілка, заступник редактора газети «Сіверщина».

вав у в'язниці 5-ої пішої дивізії, з якої вдалося втекти. Делегат 1-го, 2-го і 3-го всеукраїнських військових з'їздів (Київ, 1917). (4) У цьому ж році поручик Ремболович стає творцем Чернігівського відділу Українського вільного козацтва.

Українське вільне козацтво, як пише дослідник того часу Володимир Дмитрук, це була парамітарна добровільно створена формація для «оборони вольностей українського народу та охорони ладу від банд збільшовичених дезертирів, що втікали з фронту і постійно нападали і грабували села». Територіальність принципу побудови вільного козацтва означала: в селі організується сотня, у волостях із наявних у селах сотень утворювався курінь, усі курені, що розташовувались на території повіту, становили полк і, нарешті, всі полки округи – кіш. Але основним тактичним підрозділом залишалася сотня. Кількість козаків у сотні могла бути різна – від 55 до 700 осіб. У цих формуваннях Вільного козацтва вся старшина обиралася. Сотенна старшина складалася з п'яти чоловік: сотника, писаря, скарбника, хорунжого і бібліотекаря. Сотня мала свій прапор, канцелярію і бібліотеку. Курінну старшину вибирали сотні волостей, полкову – курені повітів, а кошову – полки округи (5).

Дослідник національно-визвольної боротьби українського народу в 1917 – 1924 рр. Р. Коваль зазначає: «Це історичний факт: українська держава творилася «знизу», народом, а не владою. Навіть всупереч». І далі продовжує: «Центральна рада гальмувала революцію від самостійного її початку: народ хотів проголошення самостійної України, а Центральна рада вважала це гасло контрреволюційним, таким, що розбиває єдність всеросійського демократичного фронту... Народ прагнув свого війська, а міністри-соціалісти Центральної ради погоджувались лише на міліцію».

Отож український народ самоорганізувався і створив власне військо, але через недолугість керівництва мусив не розбудувати державу, а захищати її. На початку 1918 року більшовицькі війська напали на УНР: північні повіти Чернігівщини атакували загони комуністів з Гомеля, що склалися в основному з голодних робітників Москви, командував ними Березін.

 м. Івано-Франківськ
вул. Галицька - 40
ВІСЛОВОМУ НАЛЮЖУ

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

28000, м. Івано-Франківськ, вул. м. Сакваряк, 15, тел. 2 21 94

№ 13189 - 14 - 10 1994

АРХІВНИЙ ВІДБИТ

Гр. Ремболович Іван Семенович, 1897 року народження, уроженець м. Гералія, Городнянського р-ну, Чернігівської області. Засуджений 17.05.1950 року ВТ АРКВО за ст.ст. 54-1а і 54-11 НК УРСР до ВМП – розстрілу. Визнаний винним в тому, що після Контрної резолюції /1918-1920/ роках служив в армії гетьмана Скоропадського, а потім в петлюрівській, боровся проти Червоної Армії. В 1921 році вступив до збройного формування «Полкника», де брав участь в боях за м. Коростень. В 1943 році на Стеніславщині вступив до дивізії ОУН «Галичина». Після закінчення сільської школи одержав звання «группенфюрера», командував ротами та батальйоном. В липні 1944 року під м. Броди був поранений, після чого перебував на нелегальному становищі, де підтримував зв'язок з керівниками ОУН.

За висновком прокурора Івано-Франківської області від: . . .
27.06.1994 року реабілітації не підлягає.

Відом виконано: 08.09.1994 року.

Начальник підрозділу УСБУ В.П.Рогожа

Вільні козаки, частини УНР відбивались, але перед натиском переважаючих сил ворога змушені були відступати. Відступав і Іван Ремболович. Він у цей час був командиром пішої півсотні української охоронної сотні м. Городні (весна 1918 р.).

З 04.01.1919 року хоробрий городнянець – старшина 20-го Павлоградського кінного полку Дієвої армії УНР. З 18.01.1919 р. – старшина кінного полку січових стрільців Дієвої армії УНР. З травня 1919 р. – начальник відділу зв'язку штабу Запорізької групи Дієвої армії УНР.

Виступав на підтримку полковника Петра Болбочана – людини, котра підтримувала «ідеологію залізної руки», талановитого військового. Про це та про його ставлення до тогочасної військової політики УНР можна довідатися з уривку рукопису монографії С. Цапа «Тернистими шляхами во ім'я державності». (Частина 2):

«Біля начальника зв'язку Запорізької Групи сотника Івана Ремболовича стояв і пробував нав'язати розмову новопризначений старшина для доручень Корпусу Євтимович. Обидва були психологами...Перекидалися між собою словами й нарешті полк. Євтимович взяв під руку нач. зв'язку цілком по приятельськи, і разом з сот. Ремболовичем (вийшов) з будови Штабу до міста, що вони там між собою говорили невідомо, але у своїх записках і спогадах полк. Євтимович пише:

«Сотник Ремболович спершу говорив нехотя. Можна було зміркувати, що розмова, з якої він тільки чув частину, його дуже хвилювала, як і незнані йому наслідки, які наперед вгадати було нелегко. Видно було й те, що він хотів би на тему почутого висловитися щиріше, але, побачивши мою близькість до отамана Сальського, не зважився. Довідавшись однак, що ми з полковником Болбочаном знайомі були давніше, та що полк. Болбочан бував скільки разів у моїм домі, й відчувши, що зі мною може говорити одверто, нарешті розговорився: «Полковника Болбочана запорожці дуже люблять, – розповідав він полковнику Євтимовичу, – та йому вірять, як батькові. До отамана Сальського ставляться дуже обережно, бо його прислано згори тим, кого не люблять. А воно чорт зна як завжди було: по тому, як у Кременчуці арештували полковника Болбочана, – поставили на корпус «фельдфебеля», що ледве сотнею завертати може! Чорт зна що! Що морда у нього як рашпіль – дідько з ним, але ж явно до большевиків тягне, а головний йому за те нічого. (Мова йшла про ставленика Петлюри отамана-поручика Волоха). Тільки по тому, як визнав совіти, дали йому «по шапці» й призначили Данченка. Той був ні риба, ні м'ясо...Є ще тут такий – Загородський – шостою тепер завертає. А був колись дяком, «дзвони доїв». Це штучка! Хитрий, як дідько! Зо всіма добрий, а найбільше з тими, що вгорі. І всім «ніжку підставляє», та сам помаленьку на гру вилазить! З дяка отаманом став! Бо заслуги великі має – бо бачте разом з Волохом у Кременчуці Болбочана арештував, та разом з ним совітську владу визнавав. І теж йому за це нічого. Особливо хоробрий, але наказу навіть для сотні не складе. Хоч те ще добре, що свого начальника штабу слухає – заплющивши очі, все, що той йому підсуне, підписує...і вдає великого полководця! Так Сальському Запорожці ще не дуже вірять, бо прийшов згори й до гайдамаків залицяється. А ми на таких уже не раз попеклися... Побачили б Ви корпус, як ми стояли на Подонню, – Ремболович при цій нагоді тяжко зітхнув, – а забрали Болбочана – до дідька все пішло! Воно правда, Сальський на початку показався непогано – видно зразу, що це «воєнна кісточка». От коли б їх так разом з Болбочаном запрягти! Та коли б ще й головний на їх поклався! Соціалістам, щоб дав «колінком» – що б аж зафурчало! Так уся б тоді Україна за Запорожцями пішла! Ви з Сальським, як бачу в добрих стосунках. Бога ради порадьте йому, щоб він з Болбочаном якимось разом... Тоді таку «карточку» загнемо, що через місяць в Києві будемо...» (6) .

Також цього року Іван переживає особисту трагедію. Від рук червоних загарбників гине його наречена Світлана Харченко. Дорого заплатять вони за її смерть. Ось як про це розповідає її бойовий побратим Олександр Вишнівський, генерал-хорунжий армії УНР:

«Світлана Харченко. Молода дівчина, років 22-23, невисокого росту, але стрункої будови, з рожевим, миловидним, постійно усміхненим, наче хлоп'ячим обличчям і веселими ясно-блакитними очима. На голові вояцький кашкет, з-під якого вибивалося буйне волосся, золотистої барви, в короткій сірій спідничці й такого ж кольору жупані до колін, на ногах мініатюрні чобітки. За плечима невелика рушниця кулеметника: на ремінному поясі, з правого боку, револьвер. Під час походу – на коні, під час боїв – на перев'язочному пункті. Була подібна радше на молоденького козака-пацана, ніж на дівчину й тим більш полкового лікаря.

Під час вибуху революції була студенткою останнього курсу медичного факультету Київського університету. Мала нареченого, ...підполковника армії УНР Ремболовича... Обоє походили з Чернігівщини.

У грудні 1918 року, за часів Директорії, молода ентузіастка української визвольної боротьби зголошується до наново формованого в Києві 1-го полку Синьої дивізії. Світлана щаслива: її зараховано до складу полку другим помічником полкового лікаря.

Вирушивши з Києва 5-го лютого 1919 р., разом із полком, що його пізніше перейменовано на 7-й Синій полк, 3-ї Стрілецької дивізії, Світлана Харченко незмінно ділила його долю й недолю аж до самої смерті, спочатку як другий, потім як перший помічник полкового лікаря й нарешті як полковий лікар. Хоч лікарський диплома не мала, виявила небуденні фахові знання й здібності. Але найбільш імпонувала вона всім своєю надзвичайною відвагою, нервовим опануванням і сердечністю. Під час боїв була завжди там, де ранені найбільш потребували її опіки; коли полк наступав, все була зараз за передовою лавою. Кермувала санітарним відділом і особисто робила перев'язки тяжче раненим, не звертаючи уваги на вибух ворожих гарматних стрілень і кулеметний та рушничний вогонь.

Козаки її дуже любили й поза очі називали не інакше як «наша Світланка». Зо всією полковою старшиною була в добрих приятельських відносинах, але вона так поводитися, що ніхто навіть не подумав дивитися на неї, як на жінку. Для всіх у полку була тільки добрим лікарем і щирим приятелем...

15 серпня 1919 року, коли Світлана була в м. Піщанці (рятувала поранених), червоним пощастило клином врізатися між частинами 3-ї п. Залізної дивізії і змусити 7-й полк до спішного відступу в напрямку Дністра. Ще заки полк встиг повідомити про це штаб дивізії, Світлана разом із козаком-ординарцем вирушила назад до полку, на здаючи собі справи, що шлях їхнього повороту відрізаний більшовиками. По дорозі, в лісі, їх несподівано оточили червоні. У цей вирішний момент буття чи небуття Світлана не розгубилася. Швидким рухом забила найближчого червоноармійця, що загороджував їй дорогу, стрілом з револьвера, дала коневі остроги й намагалася врятувати своє життя кар'єром. Але задарма. Цілий град куль звалив її й коня. Озвірілі червоноармійці у варварській спосіб добили її прикладами рушниць.

Щодо козака-ординарця, то, побачивши довкола себе червоних, підніс руки догори й крикнув, що він «мусово мобілізований» й хоче служити в червоній армії. Червоноармійці повірили йому, й це врятувало йому життя. Скориставшись з першої нагоди, він утік, дістався до штабу 3-ї Залізної дивізії і оповів про трагедію нашої Світлани» (7).

У грудні 1919 р. Ремболович був інтернований польською владою у Луцьку. З лютого 1920 р. служив у 2-ій (згодом – 6-ій Січовій) дивізії армії УНР. З 04.08.1920 р. – начальник відділення зв'язку штабу Армії УНР (8). Учасник Першого зимового походу Армії УНР. З 27.10.1921 р. – начальник оперативного відділу штабу Київської повстанчої дивізії Української повстанчої армії Юрка Тютюнника, пізніш командир ударної частини УПА (9).

Тоді, восени 1921 року, більшість українських земель окупували більшовики. Залишки українських армій перебували у польських таборах для інтернованих. Українські селяни вже пізнали всі принади більшовицького «раю». Дрібні повстанські загони розпачливо борються проти нестерпного режиму. Вищі старши-

ни Армії УНР вирішили створити військовий штаб і з відділами добровольців нелегально перейти польсько-радянський кордон, щоби востаннє спробувати підняти масове повстання проти окупантів. Ця операція мала назву Другий зимовий похід армії УНР, брав участь у ній і І. Ремболович. У цій операції він проявив себе як хоробрий та досвідчений командир. Вславився у боях за Коростень, інші міста та села. Для прикладу наведемо спогади учасника тих подій сотника О. Шпілінського: «На станцію Коростень о 5.30 хв. направили загін підполковника Ремболовича, який складався з 20 осіб. Він нищить телеграф, телефони, закидає ручними гранатами ешелони» (10).

Хотілося би повністю навести спогади І. Ремболовича про ті страшні і водночас славетні часи:

«5 листопада частини рушили через с.с. Емінець, Анишпіль і Гутку на с. Піски. З Анишполя було вислано розвідку з 15 кіннотниками і 8 підричників на с. Бондарівку. Я поїхав із цією розвідкою. Розвідка вїхала до села, не зустрівши жодного москаля. Була неділя. Біля церкви, де правилася служба Божа, ми побачили кілька осідланих коней, прив'язаних до плоту. Я й сотник Хмара стали розпитувати місцевих селян про москалів. Один із селян, моргнувши мені оком, одійшов набік. Я підійшов до нього.

– Пане повстанцю! Тут є кілька москалів, вони тепер у церкві, серед них є один комуніст, якого можна опізнати по червоній шапці. Цей комуніст чимало українців розстріляв власноручно. Сільський староста також запроданець московський.

Я поділився цими відомостями з сотником Хмарою, і ми вирішили чекати завершення Служби Божої, а як повиходять усі з церкви, заарештувати комуністів. Чекали з годину. Коли Служба Божа закінчилася й люди почали виходити з церкви, то одним із перших і комуніст у червоній шапці. Сотник Хмара підійшов до нього зі словами: «Товаришу, ви заарештовані!»

– «Что? – гукнув комуніст. – Кто меня смеет арестовивать?! Да вы знаете, кто я такой?!»

«Знаю, – відповів сотник Хмара, – ти комуніст, а я українець!» – і міцний кулак сотника Хмари опустився на хижку московську твар комуніста.

По переведенню тусу в комуністській кишені було знайдено реєстр осіб, яких він власноручно розстріляв: число їх доходило до 53.

Забравши з собою захоплених москалів, розвідка рушила на с. Піски, де й приєдналася до наших частин.

На підставі вироку польового суду комуніста у червоній шапці було повішено в с. Пісках.

Увечері начальник штабу полковник Отмарштайн покликав мене до себе й поінформував, що весь наш відділ вирушить пізно ввечері в напрямку на м. Коростень, а мені наказав, набравши охотників, розпочати 6 листопада демонстрацію з полудневої сторони.

План нападу на м. Коростень був такий: я з 24 охотниками та кіннотою сотника Хмари, під загальним командуванням полковника Ступницького, мали вирушити о 6 годині ввечері з с. Пісок на с.с. Жупани, Вигів, Краснопілль та Могильно-Блощицю і о пів до шостої години ранку розпочати наступ з південного боку Коростеня; основна ж група мала вирушати іншими шляхами й розпочати наступ, теж о пів до шостої, з півночі на м. Коростень. За відомостями нашого штабу, в Коростені стояв штаб бригади з нестройовими частинами й комендантською групою. Вирушили. О годині 2-й уночі підійшли ми до Коростеня з півночі. В перших же хатах, на коростенських околицях, захопили ми двох червоноармійців із числа мобілізованих. Із їхнього допиту виявилось, що в Коростені, крім штабу 132-ї бригади та нестройових частин, стоять ще два батальйони піхоти. Передати ці відомості генералові Тютюнникові не було жодної можливості, бо ми не знали, в якому саме місці знаходиться тепер цілий відділ. Я, полковник Ступницький та сотник Хмара провели нараду, на якій ухвалили таке: я з 15 людьми піду й захоплю залізничний дверець, полковник Ступницький визволить політичних в'язнів

із міської в'язниці, а сотник Хмара з кіннотою опанує східно-південною околицею Коростеня. Якщо не пощастить, мусили збиратися на південній околиці. Посуваючись якнайтихіше містом, я зі своїми людьми підійшов до самого двірця.

— Хто йде? — пролунав голос кроках у 10-15 від мене.

— Свої, — відповів я, але тієї ж хвили, зробивши крок уперед, упав у якусь яму. Кілька козаків із сотником Маркевичем подалися назад.

— Хлопці, подайте мені руку, — крикнув я. Два козаки підбігли й витягли мене з ями.

— Де інші? — запитав я, побачивши біля себе лише 9 козаків.

— Втекли з сотником Маркевичем, — була відповідь. (Пізніше виявилося, що сотник Маркевич не втік, а кинувся, щоб захопити вартового, що тримав варту недалеко біля якогось приміщення і міг би піднести алярм).

— За мною, хлопці, ані на крок від мене, — наказав я своїм козакам. Швидким кроком рушили ми до двірця.

Через вікно ми побачили червоноармійців із рушницями, що переповнювали почекальню двірця.

— Руки догори, — крикнув я, скочивши з одним козаком на підвіконня та вивішивши вікно. Два козаки вистрілили до почекальні,

Одного з червоноармійців було забито, а решта почала тікати на перон.

— Стій, руки догори, бо стрілятому, — крикнув я вдруге. Червоноармійці покидали рушницю й піднесли руки догори. Ми вскочили до почекальні. Чотирьом козакам я наказав поскладати рушницю до одної купи, а сам з 5 козаками побіг до телеграфу. Урядовці на телеграфі були дуже перелякані, і лише один сидів і подавав телеграму до Києва. Я підійшов до нього. Виявилося, що він був комуніст і передавав до Києва, що на Коростень напали партизани. Порозбивавши апарати, ми вибігли на перон. Там не було жодного червоноармійця. Наказавши одному козакові покликати інших із почекальні, я з рештою пішов уздовж перону. З іншого кінця двірця, з-за рогу в'їхав на перон верхи сотник Маркевич, за ним бігло 5 козаків.

— Пане полковнику, я забив начальника штабу бригади й забрав його коня, а тут у вагонах міститься Чрезвычайна комісія, — почав рапортувати сотник Маркевич. Я наказав трьом козакам знайти якого-небудь залізничника, що міг би нам показати вагони з чрезвычайкою.

За кілька хвилин привели стрілочника, який і показав нам ці вагони. З рушницями напоготові побігли ми до цих вагонів. Сотник Маркевич із одного боку, а я з кількома козаками з другого — вскочили до вагону. Чекісти були на ногах, а один із них тримав телефонну слухавку в руках.

— Ані з місця! — крикнув сотник Маркевич.

— З ким розмовляєш? — спитав я чекіста.

— З командіром брігади, — відповів він. Я підніс слухавку до вуха.

— Галло, галло, да что ви меня не слушаете, что у вас там за галас? — почув я в телефон.

Удаючи з себе москаля, я почав розмовляти з командіром московської бригади: «Товарищ комбриг, на станцію напала банда партізанов, что нам делать?»

Комбриг: «Сейчас ми с німі разделаемся. Я вислал к вам начальника штаба».

Я: «Начальник штаба разстрелян».

Комбриг: «Кем?»

Я: «По моему приказу».

Комбриг: «А ви кто?»

Я: Подполковник Ремболович, комендант партізанов».

Далі почув я тільки нецензурний вираз. Під час моїх розмов із командіром московської бригади козаки повиводили з вагонів і порозстрілювали всіх комуністів-чекістів.

Покінчивши з чрезвычайкою, ми рушили знову в бік двірця.

— Пане партизане! Що ви робите? Вас так мало, а тут на станції стільки мос-

калів. Вас же зараз усіх переб'ють. Утікайте. Я теж належу до повстанців, — з такими словами звернувся до мене голосом, що переривався від хвилювання, якийсь залізничник,

— А які сили москалів на станції? — запитав я.

— Два потяги з піхотою, що надійшли звечора, і потяг із гарматами та кіньми, — відповів мені залізничник.

Я звернувся тоді до залізничника із запитанням, чи не міг би він випроводити нас на південну околицю Коростеня. Він погодився на це з великою охотою, і ми через городи та сади повернулися на збірний пункт. На збірному пункті я побачив не 9 залишених там козаків, а чоловік із 300. Люди були визволені з Коростенської в'язниці — політичні в'язні, які приєдналися до нас, решта з них розбіглася. Разом було визволено з Коростенської в'язниці до 600 політичних в'язнів.

Находила 7 година. Збоку двірця почулася велика кулеметна та рушнична стрілянина; то наступали наші частини.

— Нам треба негайно теж розпочати наступ; ми вдаримо на москалів іззаду, і Коростень буде наш, а разом і все майно, яке є в нім, а головне — набой й гармати, що у вагонах на станції, — з такими словами звернувся я до полковника Ступницького.

— Трохи зачекаймо, — відповів мені полковник Ступницький. Я не міг чекати, бо знав, що кожна хвилина чекання коштуватиме нам дуже дорого.

Гукнувши на козаків, щоб йшли за мною, я вирушив на місто.

Полковник Ступницький залишився на місці, а з ним і більша частина людей.

Мій відділ увійшов до міста й попід стінами будинків почав просуватися до центру. Минувши одну вулицю, відділ мав звернути у вулицю праворуч, щоб найближчим шляхом дістатися до двірця, але цього маневру мені виконати не пощастило, бо зліва нас обстріляли вздовж вулиці сильним кулеметним та рушничним вогнем. Ми ж не мали змоги відповісти на це таким же вогнем, бо кулемета ми зовсім не мали, а з одними рушницями не могли впоратися з переважним ворогом. Ми залягли під хатами і влучним вогнем стримували москалів від наступу, сподіваючись, що полковник Ступницький допоможе нам з другого боку.

Близько пів на дев'яту — пів на десяту годину стрілянина з півночі, звідки наступала ціла група, затихла. Полковник Ступницький та сотник Хмара не давали про себе жодного знаку. Близько 10 години москалі з'явилися ще й праворуч від мене. Триматися далі я не міг, бо москалі мали змогу оточити мене й захопити до полону. Я наказав відходити ліворуч — москалі нас заатакували; вирушив праворуч — ще гірше. Побачивши, що нас уже майже оточили, ми через двори, сади та городи почали вже не відходити, а тікати, стрибаючи через тини та прямуючи до південної околиці Коростеня, де залишився полковник Ступницький, але його вже там не було.

Стріли з півночі зовсім затихли: або наші частини відійшли, або зайняли Коростень. Я вирішив трохи зачекати, а тим часом упорядкувати своїх людей.

За помічника мені був, увесь час не відходячи від мене ні на крок, сотник Маркевич.

За якихось півгодини ми побачили московські розстрільні, що посувалися на нас. Я розсипав своїх людей у розстрільну й наказав відходити. Одійшли з три з половиною верстви й залягли в снігу. Гадаючи, що наші частини, які наступали з півночі, захопили Коростень: що сотник Хмара зі сходу, а полковник Ступницький в іншому місці відрізали відхід москалям; і що вони на моїй ділянці хочуть прорватися, — я, щоб ударемнити ці ворожі заміри й узяти ініціативу до своїх рук, повів наступ на москалів. На початку нашого наступу москалі відступили до міста, а через 20-30 хвилин, зміцнені свіжими частинами, при 6 кулеметах, повели сильну атаку проти нас. Не маючи змоги далі триматися перед значно переважними силами ворога й прийнявши до уваги, що частина з моїх людей вже не мала набойв, а інші тільки від 2 до 5; що у москалів аж 6 кулеметів, а в нас жодного, — я наказав відступати. Відійшовши за 2-3 верстви, я передав командування сотни-

кові Маркевичеві, а сам сів на коня й поїхав на північ, гадаючи знайти там наші частини з генералом Тютюнником.

Підїжджаючи до залізниці (Коростень—Ігнатпіль), я побачив на залізничному насипі лави людей. Гадаючи, що це наші частини, я підїхав на два-три кроки до них. Яке ж було моє здивування, коли я розгледів, що військо в лавах — це червоноармійці. Повертатися було нікуди. Я дав остроги коневі й, проскочивши московські лави, погнав чвалом. Тисячі ворожих куль наздоганяли мене. Проскакавши так 2-3 верстви, я побачив перед собою частини, що поволі посувалися на захід. Не було жодного сумніву, що це відходили наші частини. Я підїхав до генерала Тютюнника і почав рапортувати. До нас підїхав начальник штабу полковник Отмарштайн.

Вислухавши мій рапорт, генерал Тютюнник махнув рукою.

Я тоді звернувся до нього й почав просити, щоби група повернулася до Коростеня, щоб мені було дано один курінь, 2 кулемети та 5-10 тисяч набоїв, і я прорву московський фронт, та що ми займемо м. Коростень; а зайнявши Коростень, ми будемо забезпечені і набоями, і рушницями, навіть матимемо кілька гармат із кіньми, що стоять у вагонах біля ст. Коростень. Адже 30% наших вояків були ще й досі без рушниць».

Проте незважаючи на те, що військо під Коростенем втратило декілька старшин, вистріляло 80% набоїв, всупереч підтримці ініціативи Ремболовича полковником Отмарштайном генерал Тютюнник наказав відходити. Це було зерно майбутньої поразки.

На цьому бойові пригоди І. Ремболовича не закінчилися.

12 листопада в селі Чайківці був поранений у нижню частину лівого стегна. У бою під Малими Миньками 17 листопада 1921 р. він організував групу до ста осіб, з якою хоробро оборонявся, та все ж потрапив у більшовицький полон. 20 листопада, попри поранення, вдалося вирватися на волю. Втік по снігу в 17-тиградусний мороз роздягнений, босий. Про це згадує він сам у своїх спогадах у статті «Рейд 1921 року»; «...В церкві, 19 листопада о 15-16 годині до нас увійшов старшина-червоноармієць і наказав усім пораненим підвестися й перейти до помешкання місцевого священика. Вечором у це приміщення увійшло кілька одягнених по-цивільному осіб і кілька червоних старшин. Вони запитали: «А хто із вас Ремболович, ваш полковник? Чи, по-вашому, він не належить до командного складу?»

Мені шепнули на вухо, щоб я тікав, бо мене розстріляють... Вставши з підлоги й удаючи, що можу ступати лише однією ногою, я, тримаючись за стінку, підійшов до дверей. Вартовий червоноармієць стояв посередині помешкання й не пішов за мною, та й кому ж могло прийти в голову, що людина боса, в одній спідній сорочці, при 18 ступенях морозу, може втекти, та ще й із перебитою ногою.

Коли я вийшов на подвір'я, то впав у сніг і поповз до саду, а звідти до недалекого лісу, де, піднявшись на ноги, побіг» (11).

Потім підполковник добрався до кордону, перейшов на територію Польщі, працював у різних організаціях.

Перебуваючи у військовому таборі у Каліші, що zorganizували поляки для вояків армії УНР, він брав участь у роботі літературно-мистецького об'єднання «Веселка». Зокрема, на організованих товариством засіданнях виступав з оповідями про листопадовий рейд. Друкував свої спогади у формі праці з історії Українських визвольних змагань першої половини ХХ ст., у часописі-альманасі «За державність», що видавало у Каліші військово-історичне товариство у формі збірок статей (12).

Пізніше жив у м. Корнін Коломійського повіту. Є відомості, що він у 1940 р. співпрацював з «Пластом» як член варшавського Українського Допомогового Комітету (13).

Влітку 1943 р. разом з двома синами вступає до Добровольчої дивізії СС «Галичина». З цього приводу Володимир Малкош, голова Управи Івано-Франківської станиці Галицького братства Першої української дивізії «Галичина» Української Національної Армії зазначає:

« – Вони сподівалися, що після того, як Німеччина програє війну (1943 року в цьому вже ніхто не сумнівався), між західними аль'янтами й СРСР дійде до конфронтації, і тоді добре озброєна та вишколена Дивізія разом з УПА стане ядром українського війська, без якого неможливо вибороти незалежної України. Лише Німеччина тоді могла й мала бажання воювати проти більшовиків. І з цього українці хотіли скористатися. Крім Гітлера і його нацистської партії, що виношувала божевільні плани «дранг нах Остен», були в Німеччині сили, які пам'ятали Берестейський мир 1918 року й мислили реально та тверезо. Вони прихильно ставилися до українців і намагалися силоміць усунути Гітлера. На жаль, це їм не вдалося. Незважаючи на туманні перспективи, німці впродовж року вишколювали вояків «Галичини» й видали їм найновішу на той час зброю, тоді як більшовики посилали на фронт, під танки, майже беззбройних і часто навіть неомундированих новобранців через тиждень-два після мобілізації. І. Ремболович пройшов у Дивізії перепідготовку й одержав звання гауптштюрмфюрера (відповідає військовому званню армії УНР сотник, а по-теперішньому, капітан) (14). Трапилося це через те, що німці з огляду на вік і слабке знання їхньої мови не погодилися зберегти йому давнього військового звання.

За свідченням духівника дивізії І. Нагаєвського, І. Ремболович відзначався дисциплінованістю та високим патріотизмом, сучасники стверджують, що він примушував говорити з ним українською мовою навіть командний склад дивізії, що складався з німців.

А далі починається царина достеменно недоведених фактів.

У битві під Бродами в липні 1944 року І. Ремболович командував саперною сотнею, а згодом – саперним куренем. У тому бою його вразила ворожа куля, а двоє його синів загинули. Всі гадали, що сотник загинув. В умовах оточення і прориву неможливо було це перевірити, тож у «Списках полеглих вояків 1-ої Української дивізії «Галичина» УНА» він числиться як такий, що, за свідченням очевидців, загинув смертю героя. На меморіальному цвинтарі дивізії біля міста Золочева Львівської області сотникові Ремболовичу встановлено символічний хрест. Але виявляється це не так. Добрі люди підібрали його на полі бою і вилікували, і він прожив до серпня 1950 року (15). Можливо, саме велика втрата крові сотника, про яку розповідає підхорунжий Василь Верига, і спричинила чутки про смерть офіцера. Пізно увечері 21 листопада, коли вцілілі старшини-українці зібралися на нараду в штабі дивізії з метою вирватися з «Бродівського котла», там був і поранений сотник, «блідий і виснажений від щойно перебутого виліву крові» (16).

Історик В. Сергійчук цитує документи НКВС, де сказано, що І. Ремболович після одужання прибув у Коломийський район Станіславської області, де вступив до УПА. Далі в публікації мовиться, що шостого листопада 1949 року в селі Космачі тодішнього Яблунівського району І. Ремболовича захопили органи МДБ та що подальша його доля невідома (17).

З розвідки В. Малкоша впливає:

– «З розповідей підпільниці ОУН із Косова Дарії Свистульницької й завідувача відділу «Реабілітовані історією» при Івано-Франківській облдержадміністрації Лук'яна Вардзарука, а також із довідки управління Служби безпеки України в Івано-Франківській області довідався, що в підпіллі ОУН – УПА Іван Ремболович мав псевдо Кропива. До нього зверталися: «Пане полковнику Кропива». На той час то був уже сивоголовий чоловік. Мав він двох помічників-«східняків» на псевда Лісовий і Степовий. Організував старшинську школу, яка здійснила три чи чотири випуски. Курс тривав від трьох до чотирьох місяців» (18). Лук'ян Вардзарук у додаток також повідомляє про святкування повстанцями Різдва, серед них був і Іван Ремболович (19).

Арештований вояк 6 листопада 1949 року в с. Космачі Яблунівського району.

15 травня 1950 р., згідно зі ст. ст. 54-1а, 54-11 КК УССР, Івана Ремболовича засуджено до розстрілу. Вирок виніс Військовий трибунал Прикарпатського військо-

вого округу. «Визнаний винним у тому, що після Жовтневої революції 1918 р. служив в армії гетьмана Скоропадського, а потім у петлюрівській, боровся проти Червоної Армії», – так записано у висновку прокурора Івано-Франківської області 27 червня 1994 року.

За цим висновком український герой Іван Ремболович реабілітації не підлягає (20).

1. Енциклопедія українознавства. – Львів, 1998. – Т. 7. – С. 2489.
2. Розподіл наявних священно-церковно-служителів Чернігівської єпархії на штатних посадах згідно Височайше затвердженому 17 січня 1876 року приходів та причтів цієї єпархії // <http://www.petergen.com/bovkalosp/chernigov1876.html/>.
3. Тимченко Я. Офіцерський корпус армії Української Народної Республіки (1917-1921).-К.: Темпора, 2007. – С. 365.
4. Коваль Р. Ремболович Іван Семенович//Незборима нація. –2005 р. – Ч. 9. – С. 4.
5. Дмитрук В. Вони боролися за Україну (Нарис історії боротьби проти тоталітарного режиму на Україні в 1921-1939 рр.), – Т. II., – Луцьк, 2005, – С. 110-113.
6. Сідак В., Осташко Т., Вронська Т., Полковник Петро Болбочан: трагедія українського державника: К.:Темпора, 2004. – С. 307-308.
7. Вишнівський О. Наша Світланка (Спомин)//Шлях перемоги, 2008 р., – 26 листопада, – №48, – С. 11.
8. Тимченко Я. Офіцерський корпус – С. 365.
9. Коваль Р. Ремболович Іван Семенович//Незборима нація. –2005 р., – Ч. 9. – С. 4.
10. Другий зимовий похід. Листопадовий рейд. Базар. – К.,: Фондація ім. О. Ольжича, 1995 р. – С. 25-26.
11. Другий зимовий похід. Листопадовий рейд. Базар. – К.,: Фондація ім. О. Ольжича, 1995 р. – С. 93-97, 104-107.
12. Колянчук О. Українська військова еміграція у Польщі 1920-1939, –Львів, 2000. – С. 14, 114.
13. «Пластовий портал» <http://www.plast.org.ua/about/history/oseredky1920s/hotskyjokshiv/>.
14. Малкош В. Герой Базару – підполковник Іван Ремболович//Вісті комбатанта. – Торонто – Нью-Йорк, 2002 р.– С. 45-46.
15. Лист Володимира Малкоша, голови Управи Івано-Франківської станиці Галицького братства Першої української дивізії «Галичина» Української Національної Армії до голови Чернігівського обласного товариства «Просвіта» Василя Чепурного від 02.11.1998 року. – Архів автора.
16. Верига В. Слідами батьків. Нарис історії 30 полку дивізії «Галичина» – 1-ої дивізії Української Національної Армії. – Львів; Братство колишніх вояків 1 УД УНА, 2002 р. – С. 109.
17. Стасів Б. Пполк. Іван Ремболович не загинув під Бродами//Вісті комбатанта, – Торонто – Нью-Йорк, 1998 р., – Ч. 3 – С. 22.
18. Малкош В. Герой Базару – підполковник Іван Ремболович//Вісті комбатанта. – Торонто – Нью-Йорк, 2002 р.– С. 47.
19. Сайт Лук'яна Вардзарука Космач – повстанська столиця на Гуцульщині //http://lvardzaruk.ifrastudio.com/index.php?option=com_content&view=article&id=31:2009-01-16-18-29-52&catid=2:-2&Itemid=3.
20. Коваль Р. Ремболович Іван Семенович//Незборима нація. –2005 р., – Ч. 9. – С. 4.

С использованием малоизученного исторического материала сделана попытка исследовать жизнь уроженца Черниговщины, участника первых национально-освободительных соревнований, подполковника армии УНР, сотника СС "Галичина", полковника УПА Ивана Ремболовича.

The author used a little known historical material to research of life of son of Chernihivland, vice-colonel of UPR Army, capitan of SS "Galicia" and colonel of UPA Ivan Rembolyvych.